

поведінки. Таким чином, вимірюючи ступінь відхилення результатів конкретного психофізіологічного експерименту, наприклад тестування на поліграфі, від розрахованої спеціально для нього моделі всіх можливих випадкових результатів, можна оцінити силу впливу чинника, у межах нашого дослідження - значущості досліджуваних стимулів, але не через величину («силу») реакції, а у формі ймовірності невідповідності спричиненої стимулом реакції.

На завершення слід зазначити, що всебічний теоретичний аналіз і велика кількість експериментальних досліджень переконливо показують, що оцінка значущості стимулу в термінах ймовірності невідповідності спричинених ним реакцій значно перевершує точність і надійність тієї самої оцінки значущості стимулу на основі вимірювання величини, спричинених ним реакцій.

Список використаних джерел

1. Пеленицын А. Б. Основные трудности и проблемы использования полиграфа в правоохранительной деятельности и кадровой работе и рекомендуемые пути их преодоления / А. Б. Пеленицын // Статейный материал : материалы Междунар. науч.-практ. конф. специалистов-полиграфологов ОВД (Сочи, 2-4 дек. 2008 г.). - Сочи, 2008. - С. 79-83.

*Сьоміна Наталія Анатоліївна,
науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем досудового
розслідування Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Зміни, що відбуваються в технічному прогресі, неминучі без застосування нових технологій. Сучасна наука й техніка дає змогу вдосконалювати та впроваджувати нові засоби виробництва. Саме застосування поліграфа є ефективним засобом здобуття інформації на сучасному етапі розвитку суспільства.

Питання про використання поліграфа правоохоронними органами є однією з актуальних проблем кримінально-процесуальної діяльності.

Не можна не погодитись із думкою Р. С. Белкіна стосовно того, що сьогодні немає підстав для заперечень щодо використання поліграфа експертом-психіатром або психологом [1, с. 54].

Не викликає сумніву, що застосування поліграфа під час розслідування кримінальних проваджень загалом робить кримінальне судочинство більш ефективним, сприяє захисту прав і свобод громадян. Нині з упевненістю можна стверджувати, що точність власне поліграфа як приладу досягла досконалості.

Дослідженню поліграфа присвятили свої праці такі вчені, як: Р. С. Белкін, О. В. Белошина, Ю. К. Орлов, Г. К. Кравцова, Я. В. Комісарова, Т. Р. Морозова, О. І. Мотлях, Ж. Ю. Половникова, М. А. Селіванов, О. П. Сошников, Ю. І. Холодний та ін.

В Україні триває дискусія про застосування поліграфа в правоохоронних органах. Одні вчені стверджують, що слід внести зміни до чинного кримінального процесуального законодавства щодо використання поліграфа на досудовому розслідуванні, інші обґрунтовують свою позицію його низькою ефективністю.

Однак на сьогодні використання поліграфа надає можливість правоохоронним органам отримати криміналістично значущу інформацію на досудовому розслідуванні, а також у суді. Перевірка на поліграфі дає змогу не лише визначити найбільш перспективні напрями розслідування кримінального провадження, а й сприяти особам, які не вчиняли злочин, але є підозрюваними в його вчиненні.

Отже, поліграф надає можливість точно відобразити реакцію людини на поставлені їй питання у зв'язку з обставинами розслідуваного кримінального провадження, фіксуючи її психофізіологічні процеси.

Власне поняття «поліграф» означає технічний пристрій, що передбачає комбінування медико-біологічних приладів, які дають змогу синхронно та безперервно фіксувати динаміку психофізіологічних реакцій на запитання, які ставлять поліграфологи. Аналіз інформації, отриманої від людини в процесі опитування за допомогою поліграфа, надають можливість одержати необхідну інформацію та виявити ту, яку людина приховує.

Використовувати поліграф доцільно під час проведення окремих (слідчих) дій, серед яких: допит, пред'явлення для впізнання, слідчий експеримент тощо. Поліграф дає змогу об'єктивно відобразити суб'єктивну значущість того чи іншого факту дійсності для особи, яку перевіряють.

Крім зазначеного, існують деякі проблеми застосування поліграфа, зумовлені розбіжностями в методологічних підходах до професійної підготовки поліграфологів та оцінюванням отриманих результатів.

На нашу думку, на сьогодні в Україні необхідно запровадити декілька державних шкіл із підготовки поліграфологів, які будуть опановувати різні методологічні підходи під час проведення спеціальних психофізіологічних досліджень. Адже, вирішуючи питання про залучення фахівця- поліграфолога для дачі письмового висновку та судової експертизи, необхідно звертати увагу на рівень його підготовки, що в ідеалі має підтверджуватися дипломом державного зразка на новий вид діяльності або дипломом, що свідчить про отримання додаткової кваліфікації. Ця підготовка повинна передбачати мінімум два етапи, орієнтуватися на державну експертну діяльність і здійснюватись у навчальних закладах, що мають право на відповідний вид діяльності.

Активному застосуванню поліграфа в кримінальному процесі перешкоджають також такі обставини: відсутність у правоохоронних органів і судів достатнього обсягу відповідної інформації про цей метод; дефіцит кваліфікованих кадрів; наявність наукових дискусій про надійність методик психофізіологічного дослідження тощо.

Таким чином, вважаємо, що слід розширити межі застосування поліграфологічних досліджень: від перевірки правдивості показань учасників кримінального процесу до надання консультативної допомоги адвокатам щодо вироблення адекватної тактики й стратегії захисту потерпілих, які зазнали психологічног впливу з боку злочинців із метою зміни свідчень на користь останніх.

У низці країн результати психофізіологічних опитувань, отриманих за допомогою поліграфів, причому обов'язково зі згоди, долучаються як докази. Проте в Україні застосування поліграфа на законодавчому рівні не врегульовано. Тому доречно

внести зміни до кримінального процесуального законодавства, зокрема визначити результати експертизи за участі поліграфолога як доказ у питаннях кримінального законодавства (ст. 264-1 Кримінального процесуального кодексу України).

Список використаних джерел

1. Белкин Р. С. Курс криминалистики : в 3 т. / Р. С. Белкин. - М. : Юрист, 1997. - . -

Т. 3 : Криминалистические средства, приемы и рекомендации. - 1997. - 408 с.

*Патик Андрій Анатолійович,
старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем
досудового розслідування Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

27 липня 2015 р. Міністерство юстиції України визнало поліграф методом, який можуть використовувати судові експерти під час проведення судових експертиз та експертних досліджень. Зокрема, опитування із застосуванням спеціального технічного засобу - комп'ютерного поліграфа можуть проводитись із метою отримання орієнтовної інформації в межах кримінальних, цивільних, адміністративних, господарських та інших справ, а також за запитами заінтересованих фізичних (юридичних) осіб [11.

Звичайно, в Україні поліграф використовували і раніше, проводили призначені судом психофізіологічні дослідження з його використанням. У цьому разі до поліграфолога звертались як до спеціаліста, який володіє спеціальними знаннями, тому його висновок використовувався в суді як непрямий доказ, незважаючи на те, що на той час будь-якого нормативного регулювання діяльності поліграфологів в Україні не існувало.